

УДК 7.012:891.001

ТРАДИЦІЙНІ ПЛАХТОВІ ОРНАМЕНТИ: ТРАНСЛЯЦІЯ В СУЧАСНІСТЬ

ПАРАНЬКО Надія, МОЛЯВКА Аліна, ЛАПОНОГ Катерина,
СТЕПАНЧУК Діна

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

nadia1612@i.ua

Надано результати дослідження орнаментальних композицій плахтової тканини: проаналізовано автентичні замальовки українських плахт із творчої спадщини Домініка Де ля Фліза, досліджено орнаментальні мотиви плахт із колекції музею Івана Гончара, надано ескізи рішення сучасних моделей із використанням орнаментики плахтової тканини.

Метою статті є популяризація плахтових орнаментів та введення їх в дизайн-проектування сучасного одягу.

***Ключові слова:** українська плахта, орнаментальність, дизайн-проектування, колекція сучасного одягу.*

ВСТУП

Унікальною складовою центральноукраїнського жіночого народного строю є плахта – частково зшитий розпашний святковий одяг. Простота крою українського народного вбрання була сприятливою для розвитку поліхромного візерункового художнього ткацтва, яке виконувалося різними техніками. Особливо складний і вишуканий тканий орнамент прикрашав плахти. Основу орнаментів плахтової тканини складали квадрати, розмір яких коливався від 3 до 12 см. Орнаментация квадратів була двобічною; на однотонному кольоровому тлі розміщувались різноманітні елементи орнаменту.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мистецтво ткання плахт досягло найбільшого розвитку на Чернігівщині, Полтавщині та Київщині. Вирізнялись дві ткацькі техніки виготовлення традиційних плахт: перший тип – плахтовий орнамент творився човниковою технікою (Чернігівщина), другий – ручним перебором (Київщина та Полтавщина). Техніки ткання були не лише раціональними, а й поліфункціональними, оскільки виступали водночас засобом формотворення [1, с. 23]. Орнаментальність та кольорова палітра плахтових тканин вирішувалися відповідно до місцевих традицій.

Метою роботи є дослідження орнаментальності плахтових тканин та використання їх в дизайн-проектуванні сучасного одягу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Орнаментальні мотиви плахт – геометричні: ромб (часто з чотирма вписаними в нього малими ромбами), восьмипелюсткова зірка, трикутники,

геометризована восьмипелюсткова розетка та інші. За формою орнаментального мотиву плахти називалися: мудра, коропова луска, в дамку, зіркова, хрещатка, крижева, рогатка, реп'яхівка, слив'янка, мотилівка, рожева, кривуляста, стовпата, тричі рябенька, картата, леліткова. Характерна особливість плахових тканин – гармонійне поєднання кольорів: червоного з білим, жовтим, зеленим. В жіночих плахах переважав яскравий фон (червоний, малиновий, бордовий), на якому в клітинах виділявся узор, виконаний білим, зеленим, жовтим, синім кольором [2, с. 92].

Ці дослідження підтверджують рукописи Домініка Де ля Фліза. Достовірні відомості і багатий ілюстративний матеріал його альбомів набувають в наш час великого значення, оскільки вони з'явилися в результаті безпосередніх спостережень, тобто засобом, найбільш виправданим в сучасній етнографії [3].

Стосовно плахової тканини дослідник української культури Домінік Де ля Фліз зазначив: «спідниці і фартухи українок пошиті з тканини з візерунками у великі квіти або зроблені з синьої чи червоної тканини, яку жінки виготовляють і фарбують самі, або матерії у симетричну клітинку, виткану з жовтих, білих і червоних ниток на синій основі, поширений у цьому краї, яку можна назвати народною матерією України, оскільки зустрічається на великих відстанях» [4, с. 40]. На замальовках Де ля Фліза зображені українки, що мешкали у Васильківському повіті Київської губернії в ошатних плахах, з пов'язуваними спереду візерунчастими або однотонними синіми чи бордовими вовняними запасками.

Перша ткацька майстерня, яка мала загальноукраїнське значення, відкрилася на Чернігівщині в с. Дігтярі в 1898 році. Було розроблено програму, за якою майстрині освоювали різноманітні технології від найпростіших до жакардового ткацтва. В 1920-роки ХХ ст. майстерня стала Дігтярівською фабрикою художніх виробів. В орнаментальних мотивах плахових тканин Дігтярівської фабрики органічно поєднувались і розвивались класичні декоративні елементи із сучасним трактуванням традиційних композиційних схем та з урахуванням актуальних модних тенденцій. Продукція Дігтярівської фабрики художніх виробів експонувалась на міжнародних ярмарках у Монреалі (1959 р., 1960 р.), на всесвітніх виставках у Брюсселі (1958 р.), Монреалі (1967 р.), Осаці (1970 р.), експортувалась в Канаду, США, Англію, Японію, Бразилію.

Значну наукову цінність для дослідження української плахової тканини складають оригінали, фоторепродукції історико-документальних фотографій та авторські малюнки Івана Гончара, а також музейна колекція тканин, що містить збірку плахт з Київщини, Чернігівщини та Полтавщини в музеї Івана Гончара (рис. 1).

Актуальним напрямом розвитку сучасної моди є етнічний, де створення модного образу розглядається у контексті традиційної культури.

В результаті дослідження орнаментики плахових тканин та з метою їх популяризації, з урахуванням сучасних модних тенденцій розроблено ескізи жіночих демісезонних пальт, а саме: кейпів і класичних пальто (рис. 2).

Рис. 1. Зразки плахових орнаментів

Рис. 2. Ескізи моделей авторської колекції жіночих демісезонних пальт з використанням орнаментики плахових тканин (автор Н. Паранько)

Одяг, орнаментований ткацтвом чи вишивкою, є не тільки одягом, а й мистецьким твором. І завдяки цій властивості (використанню української орнаментики) можна приєднатися до сучасного естетико-екологічного напрямку

в дизайні одягу – це розумне скорочення споживання (мінімальний гардероб, повернення до речей тривалого користування) та універсальність одягу (функціональність, комфорт та вишуканість).

Впровадження сучасних силуетних форм та оздоблювальних елементів як характерних тенденцій моди в синтезі із елементами творчого джерела натхнення реалізують дизайнерське вирішення у формотворенні сучасного одягу на основі народної творчості.

ВИСНОВКИ

В сучасному дизайні одягу важливим напрямом дизайн-проекування є гармонійний синтез традицій та інновацій. Новизна такого підходу полягає у мистецтвознавчому аналізі феноменів традиційного одягу і сучасної моди та їх осмислення як компонентів синтезу культур. Сучасні колекції одягу, де джерелом натхнення є елементи глибинної традиційної культури, вирізняються вишуканістю, лаконічністю форм, практичністю, органічним використанням матеріалів, що викликає інтерес у споживачів моди і свідчить про перспективу наукових досліджень українського народного одягу та їх практичне втілення в сучасне проектування модних колекцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Никорак О.І. Фольклорні мотиви в українському дизайні одягу. Мистецтвознавство. 2007. № 7 (1). С. 21–30.
2. Історія декоративного мистецтва України у 5 томах. Т. 3. Мистецтво XIX століття / редкол. Г. Скрипник, Т. Кара-Васильєва. Н. Студенець та інш. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2009. 344 с.
3. Паранько Н.П. Аналіз художньо-образних особливостей українського костюма на основі дослідження творчої спадщини Домініка Де ля Фліза. Art and Design. Київ, 2018. №2. С. 18 – 26
4. Альбоми Де ля Фліза у 2 томах. Національна Академія наук України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Кафедра української культури та етнографії ім. Гуцуляків Університету Альберта (Канада). Т.1. Серія «Етнографічно-фольклорна» / редкол. Г. Боряк, К. Вислобов, Л. Дубровіна та інш.; передм. В. Наулка, В. Горленка. Київ: Поліграфкнига, 1996. 257 с.

PARANKO N., MOLYAVKA A., LAPONOG K., STEPANCHUK D. TRADITIONAL PLACKET ORNAMENTS: MODERN TRANSLATION

The results of research of ornamental compositions of placket fabric are given: authentic sketches of Ukrainian plackets from the creative heritage of Dominique De la Flise are presented, ornamental motifs of plackets from the collection of the Ivan Honchar Museum are investigated, sketch solutions of modern models using placket fabric ornamentation are given.

The purpose of the article is to popularize placket ornaments and introduce them into the design of modern clothing.

Key words: Ukrainian placket, ornamentality, design, collection of modern clothes.